

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Subscripció.	Redacció y Administració	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.		Los subscribers, per ratlla. . 1½ Ral.
Al estranger, tres mesos. . . 9 »		Los no subscribers, per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . . 12 »	Carrer de Ripoll, n.º 22, segon pis.	Passant de 10 ratllas á preus conven- cionals.
Un número sol. 1 »		

SUMARI.

Los Reys de Aragón y la Séu de Girona: per *Fidel Fita*.—Certámens poé-
tichs de Girona (acabament): per *Emilio Grahit*.—Lo pas del Mar Roig
(Poesia): per *Angel Guimerá*.—Observacions inspiradas per la Expo-
sició de Bellas Arts de Girona: per *F. de Lamarch*.—Na Bl nca (Poe-
sia): per *M. Obrador Bennassar*.—Bibliografía: per *J. Roca y Roca*.—
Anyoranga (Poesia): per *Joseph F. Sanmartín y Aguirre*.—Teatre Cata-
là: per *M. S.*.—Exposició Agrícola: per *F. X. T. y A.*.—Felicitat (Poe-
sia): per *J. B. Ferrer*.—Correspondencia.—Curiositats.—Novas.

LOS REYS DE ARAGÓ Y LA SÉU DE GIRONA DESDE L' ANY 1462 FINS AL 1482.

XXXVI.

Acte del 14 Janer 1472 (1). Cometa *Uavors aparegut y lo de*
HALLEY vist en 1457. Miserable estat de Barcelona.—Fó-
leo 153, a, b.

Istis superioribus diebus (2) et *hodie*, et nudinstertius
fuit visa quedam cometa, non multum clara in se; que
oritur VIII hora et prosequitur cursum suum quasi
usque ad medium celum; quia prope auroram videtur
stare circa medium civitatis gerunde vel barchinone;
que premitit radios plures qui cotidie videntur protra-
hi et extendi, quia visum fuit nobis, qui eri et hodie
eam vidimus, quia hodie apparuerunt radii longiores
et prolixiores *respicientes ad occidentem*. Quid indicet no-
vit deus.

Quia anno M.CCCC. quinquagesimo VIIº fuit visa que-

(1) Publicada en VILLANUEVA (XII, 374) no sensa incor-
reccions.

(2) Desde l' dia 18 de Deseembre. Lo Dr. Alfonsello com-
pleta sos datos astronómichs dient (Fol. 154 b. 155 a):

1) Ista die s(an)c(t)i vincencii (22 de Janer) et omnibus
diebus superioribus vidi cometam, de qua supra in XIIII
die hujus mensis, de mane. Et visum est michi quod sem-
per lucidior facta est. Et ista die de nocte vidi eam inter
septimam et octavam horam post senam, circa citum ste-
lle (la del Nort) que vocatur *tremontana* cum radiis res-
picientibus ad orientem. Et audiui a fidedignis, qui mirati
sunt de contrarietate radiorum quod visa fuit *circumcirca*
radiari, volvendo radios ad omnes partes et per circulem
motum, et ipsa q(uas)i fixa manebat, modicum declinan-
do ad cornus celi, deserendo medium celum.

2) Ista die (24 Janer) fuit visa cometa post cenam, hora
q(uas)i IX post cenam, circa sanctum gregorium cum ra-
diis respicientibus versus civitatem gerunde.—*San Gregori*
trova 7 kilómetros al occident de Girona.

dam alia cometa *lucidissima et magna*, que premittebat
magnam caudam et lucidissimam in formam ensis, que
respiciebat ad occidentem. Que ind eav t nobis *ruinam*
yspanie nostre superioris, s(eu) catholonie, et mortem
magni regis alfonsi immortalis memorie; post cujus obi-
tum percussa fuit post paucos annos catholonia, y mo-
statim in 2º anno regni fr(atr)is sui Johannis, feliciter
nunc recuperantis patriam suam, a suis progenitoribus
laudabiliter acquisitam, a X annis citra occupatam et
vastatam per tirannos et potentes viros. Et adhuc civitas
olim potentissima et excellentissima barchinon(a), hodie
vero miserrima, permanet in sua perfidia. Et notanter
dixi eam *miserrimam*; quia olim, in primo anno sue re-
bellionis M.CCCCLXII, non potuit obsideri per S(ereni-
simum) regem n(ost)rum et reginam cum toto exercitu
regis Francie, pro quo erat capitaneus comes Fuxi
cum XXX milibus equitum, sine peditibus qui erant in
magno numero. Hodie vero ad tantam devenit confu-
sionem, p(e)cc(at)is exigentibus, quod a *quingentis equi-
tibus et totidem peditibus* obcessa et oppressa tenetur.
Ita quod nemo audeat extra. *eciam pro lignis*, extra
portam civitatis; ex eo quia *pridie* (1) eorum capitaneus
Jacobus galeotus fuit captus cum CCL equitibus et tri-
bus milibus peditibus per illustrem magistrum de ca-
latrava (2) filium naturalem regie magestatis et capita-
neum generalem in obsidione barchinon(e). Justo t(a)-
m(en) dei judicio: quia erexit cornua sua contra pium
regem et benignissimum, olim *superbissimam* (3) et
mater omnium civitatum orbis, humiliata est et deso-
lata, et quasi sola et sine brachiis relicta.

Barcelona estava perduda. Assetiada desde l' dia
14 de Octubre de 1471, las victoriosas armas del rey
D Joan no li deixaban un moment de respiro. La
Historia no ha sondjat encara totas las profonas cau-
sas del regirament á que doná lloch la defunció del
fil de Rayner d' Anjou. Una de aquellas fou, com ja
se ha vist, la actitut que prengué la *Seude Girona* ab
son Cabildo y son Bisbe. De la narració feta per lo
Dr. Alfonsello se despren clarament que Girona y sa
provincia, de son mal grat encadenadas al carro de
triumfo del Príncep ESTRANGER, aprofitàrense de la

(1) Val dir «no fa gaire temps.» Galeoto fou prés en lo
dia 26 de Novembre.—Cf. docum. XXXIII, 2.

(2) Alfons.—Cf. docum. XIV.

(3) En las Actes no es raro trovar semblants distrac-
cions de *vol de ploma*, de que faig gracia al lector.

primera ocasió en que *ab honor y sens perill* trencar pogueren lo ssgrament de fidelitat imposat per la força. No obstant, qui llegendria lo sobredit *Dietari* de la *Diputació del general de Cathalunya*, se formarà, com es natural, una tota altre perspectiva. Es menester escoltar las dos parts contrariament interessadas pera fallar just en aqueixa causa. Per ço he pensat que lo lector judiciós estimará li presenti los apuntaments *inédits* del *Dietari*, conduhents á eix fi, com y també á il·lustrar varios importantíssims punts, ú obscurs, ú omesos, en las *contemporàneas Actes* de nostra série.

«Juny del any MCCCCLXXI.—Dimecres a V. Aquest die los enemichs cobraren la vila de Piera (1). E aquest mateix die lo *consell representant lo principat de Cathalunya ab interencio de la ciutat de Barchelona* elegiren en missatger per anar al Senyor Rey (2) e per dirli les necessitats de la terra lo *Reverend mossen Johan margarit bisbe de Gerona*.»

«Dimecres a XII. Aquest dia, després dinar, entra en la ciutat de Barchelona lo Illustre don Johan de Calabria, *bestard* del Illustrissimo don Johan de Calabria, primogenit darago e de Sicília, de loable recordacio.»

«Dijous a XX. Aquest die jurá devant lo altar major de la Seu de Barchelona lo Illustre Sor. don Johan loctinent general e net del Senyor Rey.»

«Juliol.—Dissapte a XXVII. Aquest die passa desta present vida nostre sanct pare papa Pau en la Ciutat de Roma; e morí *de subit*. Altres dien que morí *huyrant* (3).»

«Agost.—Dimecres a VIII. Aquest die fench elegit en papa Sixtus sextus (4), qui primer solia esser frare menor e Cardenal, e havia nom mestra francesch de rohera de Sahona.»

«Octubre.—Dimecres a VIII. Aquest die, ora de tercià, partiren de Barchelona lo Egregi mossen Johan de torrelles Comte discle e portant veus de Governador en Cathalunya e lo magnífich Jacobo galeoto capita general del Sor. Rey, tramesos *per part del Sor. loctinent*, — mossen barthomeu quintana conseller terc, lany present, de la ciutat de Barchelona *per part de la dita ciutat*, — e lo Reverend frare Miquel Sampso diputat del General de Cathalunya *per part del dit General e del consell representants lo principat de Cathalunya*, — per anar al castell de *sent pol*, qui es della la vila de Mataró; on devien esser mossen Johan cariera Capita de la ciutat de Gerona, bertran darmendaris navarro, Pere johan ferrer e altres capitans de gent darmes per conferir e comunicar de algunes diferencies, qui eren suscitades entre ells en aquestos dies prop passats; entre los quals devia esser lo *bisbe de Gerona*.»

«Aquest die de dijous, a X del corrent mes, lo senyor comte discle, Jacobo galeoto e altres dessus dits tornaren de la vila de Mataró, on eren anats; per tant com noy trobaren mossen Johan cariera; ans, en loch de venir aquí a comunicar ab los dessus dits, donaren en-

tament com sen era anat la via dempuda per socorrer en palou donyar gentil home; lo qual com fench a'la, deyan, troba que lo Comte de Campobasso l'avía fet degollar. E apres se sabe com lo dit mossen Johan cariera era a hostalrich, e nos volch afrontar ab los dessus dits, nes vohch veure ab ells.»

«Diumenge a XIII. Aquest die entra en Barchelona un trompeta, qui porta *letres* al Sor. loctinent, als consellers e diputats, *del [traydor (1)] mossen Johan margarit bisbe de Gerona*, [lo qual ab tota veritat se pot acomperarab que hi a]; les quals *letres* eren sots scrites de mans del [traidor] mossen Johan cariera cavaller e batle general de Cathalunya, capita de Gerona, de hostalrich e de Sent celoni, e encara Sor. [qui se ha fet de la vila e castell de blanes]; e encara eren dites *letres* sots scrites de mans dels traydors en bernat de senesterra, bertran darmendaris navarro, pere johan ferrer donzell domiciliat en Barchelona, de mossen bernat margarit *germa del dit bisbe*, e de mossen Jacme alamaný: faentlos a saber com *ells seren dats al rey Johan. e daci avant lo volien aver per Rey e Senyor*. E aquesta [trahicio] feren los dessus dits per gran oferta quils fench feta de diners e *oficis e beneficis* quel dit Rey Johan los promes. Entre les altres coses qui eren stades fermades e jurades en la capitulacio feta entre ells, *se diu*, havia un capitol contentent en efecte que lo dit Rey Johan los prometia que — fins los hagues dat compliment de la dita pecunia, *la qual savia a partir entrells en certa manera*, — que lo dit mossen Johan cariera sagues [. tenir la ciutat de Gerona e las vilas e castells] hostalrich, sent celoni e blanes; e armendaris, palafolls e sent pol; e axi de les altres forces que los dits [traydors] tenien. E mes volgueren; e axi, *diu*, fench continuat en la capitulacio, que durant lo temps daquest empenyorament lo Rey Johan juras e prometes que no [.] si donchs E aço durastant fins los dessus dits [traydors] complidament fossent pagats de *lurs [Triginta] argenteos* (2); e que lavors li haguessen a restituir la dita Ciutat e altres forces dessus dites. E aquesta letra dessus mencionada ha recondita e *stoiada* (3) lo discret Nanthoni lombart, notari e scriva major de la scrivania de la diputacio, dins una capsa de les scriptures secretes de la dita casa. La qual capsa es feta a quatre cayres.»

«Dilluns a XIII. Aquest dia comença d'esser asetiada la ciutat de Barchelona.»

«Nohembre.—Divandres a XV. Aquest dia se publica la sentencia Reval en lo consell del Illustre don Johan darago e de Calabria, net e loctinent general del Sor. Rey en Renat, ab la qual foren publicats per *bases* e per traydors Mossen Johan margarit bisbe de Gerona, Mossen bernat margarit germa del dit bisbe, Mossen Johan cariera batle general de Cathalunya, bertran darmendaris navarro, Mossen bernat de senesterra, Mossen Jacme alamaný e en pere johan ferrer donzell; qui *prodicionalment*, *per gran summa de peccunia e per ofcis e beneficis* que lo Rey en Johan los promes, li liuraren la ciutat de Gerona, lo castell e vila de hostalrich, la vila de Sent celoni, blanes e altres forces que tenien. Fench

(1) En lo antich *camí royal* entre Igualada y Martorell.

(2) Renat, ó Reyner d' Anjou, qui residia llavors en Aix de Provença.

(3) *Huyr* (falta en lo diccionari de Labernia) es *xisclar fent*; huyr *per causa de un violent dolor*. Lo dato consignat en lo *Dietari* es notable pera la historia dels Papas, y sembla confirmar la opinió de que Pau II morí de un *entripat de melons*.

(4) Distracció del escriptor qui llegí VI en lloch de IV.

(1) Entre uncials poso las porcions del manuscrit esborradas.

(2) Al·lusió als 30 diners de Judas.

(3) *Estoig* ó *estota*, en castellà *estuche*, en francès *étui*, en italià *astuccio*.

scriva del dit proces e sentència mossen Rodrigo vidal prothonotari del Sor. Rey.

«Dissabte a XXIII. Aquest die, III hores passat mig jorn, fench feta una crida publica ab trompes e ab tabals de part del Sor. loctinent; la qual primer fench publicada en les *scales del palau reyal major de Barcelona*, e apres per les altres places e lochs publichs de la dita ciutat; contenent en efecte com lo dit Sor. loctinent publicava per *bans* e per traydors mossen Johan cariera batle general de Cathalunya, bertran darmendaris navarro, e en Pere johan ferrer donzell domiciliat en Barcelona. E manava les statues e semblants de aquells esser rossegades per tota la present ciutat; e apres, esser *penjats* a la cort del *vaguer capavall*, fins les persones de aquells se puixen haver e esser exequitades personalment e de fet; *promatent* ab la dita crida—*qualsevol persona qui aportera viu e metra en poder del dit Sor. loctinent algu dels dessus dits, e encara mossen Johan margarit bisbe de Gerona, mossen bernat margarit germa del dit bisbe, mossen Jacme almany, en bernat de senestera, en Palou darenys e misser Jacme teranau—conreus: ço es, per cascu dels dos milia florins; e sils mataran e portaran los caps, per cascu cap mi (1) florins;—e si portaran en ribot de la valloria d florins, e si portaran lo seu cap ccl florins;—fent lo dit Sor. loctinent ara per lavors remissio general a qua sevol persona que aquells, o algu de aquells mort o pres, metra en mans de la senyoria, encara que fos enemich o rebelle. Manant en lo endemig les semblances de aquells, com a traydors publichs esser pintades e posades en lurs parts de la ciutat, ço es a la *placa de sent Jacme, en loge, al portal nou e al portal de sent Anthoni*; ab cominacio que *sots pena de la vida* algu no gosara raura e ensutzar alguna de aquelles. E que dequi avant los successors de aquells fins a la terça o quarta generacio no pusquen succehir en les heretats lurs, com lo dit senyor *les se haia confiscades*. Mes avant mana lo dit Senyor *ab pena de la vida* que quascu, qui sabs bens o robes lurs, los hagues a denunciar al capita de la guardia dins XV dies. E feta aquesta crida, tantost *isqueren del palau reyal* Mossen Johan ramon pons, michel de copons, e mossen Anthoni de vilatorra, alutzirs del Senyor rey a cavall ab mes de CCC florins, qui *anaven primers a peu* cridant *«muyren los traydors, muyren los traydors»*, e tantost apres venien III besties de bast, qui quascuna rossagava pels peus una statua, o ymage, *daluda plena de borra*, feta a ymage e semblança, ço es, la primera de mossen Johan cariera, la segona de Bertran darmendaris e la terça den pe Johan ferrer e havien los meses sengles grans bosses al coll per reduir a memoria als miradors *con* (1) los dits traydors havien feta la dita traycio e venuda la patria per diners. E a quascu materen una bandera ab senyal de lurs armes rossagant. E axi rossagant foren portats per tota la ciutat. E apres, aquestes statues foren penjades a la cort del *vaguer de Barcelona*.»*

«Aquest dia de dimarts a XXVI Nohembre MCCCCLXXI, hora de tersia (2), los capitans e gent darmes qui eren en Barcelona, e III o Vm (3) homens a peu, isqueren de Barcelona per anar socorrer XXXX homens de cavall, los quals los enemichs havien enclosos lo die passat en una *torra de mont palau*, qui es Santa coloma de gramonet, vulgarment appellada la *torra baldovina* (3); e aqui

hagueren gran conflicte ab los enemichs e gent darmes del Rey Johan. E plague a nostre senyor deu dar la victoria als enemichs; e prengueronnos III capitans e molta gent a cavall, e matarennos molta gent a peu. E los de la torra, qui staven assetiats, trasqueren partit ab los enemichs que posant los cavalls e les armes los lexaren anar. Los III capitans nostres, qui foren presos, foren: don Dionis de portogal, Jacobo galeoto, Manaud de guerra e gracia de guerra. Los presos foren dos germans sentjuats, franc(sco) setanti, Miquel de Gualbes, Johan berenguer capila mostaçaf, berenguer de relat, naygarina, Huguet de palou, dalmau de navell, Johan ros fill den Ramon ros, Arnau cabastida, lo fill de la viuda sos, dos fills den Guillem romeu, lo germa de misser Malet, en Garau tallada de Cervera, e molts altres axi de peu com de a cavall. De part deis enemichs fench ferit ab *serabatana* en lancha (1) lo traydor den Pere johan ferrer. E fench aquesta batalla lo prop dit die dimarts, dues hores passat mig jorn. E aquesta hora lo Sor. loctinent, lo compte discle, le comte de pallars, los consellers, los deputats, lo vicicanciller e molta altre notable gent axi de peu com de cavall, qui staven XXXX o l. passes fora lo baluard del portal nou, sperans a que algu qui vengues portant bona novada de la victoria que tots speravem, venoson vangeren a *grangalop cent homens darmes dels enemichs*, qui ja havien desbaratats, e desconfits; e morts, e apresonats la major part dels nostres; e acostantse al portal nou, scassament lo Senyor loctinent e los altres dessus dits, qui aqui eren, foren a temps de recullirse dins lo portal nou; e los enemichs acostarense tant que vangeren a dar de les lances al baluard. E axi fini aquesta beneyta jornada. Loat sia deu de tot.»

«Dimercres a XXVII. Aquest die en la nit fench fet gran eclipsi de luna, la qual torna molt negra; e com hac stat axi negra un quart d'ora, tornat en varmella com una sanch. E puys cobra sa color (2).»

«Dijous, a XXVIII de Nohembre MCCCCLXXI, fench feta crida ab la qual fench publicat per Conestable e capita general lo Egrege Don Hugo roger comte de pallars.»

«Divendres a XXVIII de Nohembre MCCCCLXXI se rete la vila de Granollers *sens colp ne costa* a les gents darmes del Rey en Johan.»

«Desembre—Dimercres a XVIII. Aquest die en la matinata, quasi apuntant jorn, feu *terratremol*. E en la nit apres seguent se viu al cel una *gran stela ab grans riags* lensant gran claror en forma no acostumada. Deu nos don bons senyals e bona ventura per sa merce.»

«Janer del any MCCCCLXXII.—Dijous a XVI. Aquesta nit e moltes altres nits prop passades fench vista una stela en lo cel, qui exia a X hores de nit e durava fins hora dalba, lensant grans raigs sobre la ciutat de Barcelona; e exia de la part de *levant* e signava de *ponent*, tenint tots los raigs de una part; car de traç ne per costats non tenia, ans los tenia tots per devant, *segons aci dessus es figurada*. E en aquests dies stava assetiada per mar e per terra la ciutat de Barcelona per les gents del rey don Johan. E apres successivament, les altres nits apres següents, fench vista per lo contrari, ço es que exia de les parts de *ponent* e lançava sos raigs vers *levant*.

Torre cerca de Besós que llamavan de *Fabregas* a sesenta de cavallo de la Ciudad de Barcelona; salieron de ella para socorrerles *quatro mil Infantes y ciento y veinte cavallos....* FELIU, *Anal. de Cataluña*, XVII, 13.—Feliu es inexact.

(1) En las ancas, ó cul.—Hi hagué de consegüent *foch de artilleria*.

(2) Cf. docum. XXXIII, 2.

(1) En lloch de «com.»

(2) A las nou del demati.

(3) A 25 de Noviembre de pequeño principio salió grave encuentro; avian encerrado los capitanes del Rey en una

Enterats de aquests *Apuntaments* y de nostres *Actes Capitulars* parme que mos lectors haurán vist destacar-se ab tot son rellén la grandiosa figura de Don Joan Margarit sobre l' camp sanguinós y nuvolós del període mes crítich de aquella guerra civil. Son cor no fou may per la dominació del estranger. L' Acte XVII n' es mostra quant li degué costar lo jurament de fidelitat al nou règimen. Esclau de son deber y del interés universal de la patria catalana no escassejà ni la llum de sos talents ni la forsa de son bras, com áulich y conseller del duch de Calabria. Aquesta actitud conservá sens dupte fins á principis del mes de Juny de 1471, ans que arrivés á Barcelona lo *bastard* de Calabria; puix que á las horas, quan ja la host del rey Don Joan se avansaba envers Barcelona desde Piera, fonch ell elegit per anar á Provença y per dir á Reyner d' Anjou las necessitats de la terra, y s' presentá en Aix com embaixador del *Consell representant lo Principat de Catalunya ab intervenció de la Ciutat de Barcelona*. Reyner no dona mes que excusas (1). Reduhits á un partit extrem los Estaments de Girópa, no sens madura del-liberació, s' donan al Rey Don Joan; al mateix temps que la entrevista solemne, de Barcelonins y de Gironins, que s' devia fer en lo castell de *San Pol prop del mar*, surt frustrada. La resolució gravíssima, de la qual apar principal promotor lo bisbe Margarit, clarament s' explica per lo interés del bè públich. La afició del Bisbe al Rey y la lliberalitat de aquest son motius, m' apar, secundaris, que ni ábdós pesan tant com aquell en las balanças de la Historia.

Dos paraulas sobre l' cometa de 1471-1472. És un dels de major nombradía per rahó de la enorme carrera de 40.º que feu en un sol iorn. La cua, segons Halley, mesurava en lo dia 2 de Febrer de 1472 no menos que 4½ milions de millas alemanas, ó 18 milions de millas náuticas de 60 al grau. Halley ne va calcular la órbita, pero no s' en coneix precisament lo període. Los càlculs de Halley no se conforman ab los de Langier; de manera que los *nous datos* publicats en aquest article serán, segons me acaba de escriure lo celeberrim astrónomo P. Secchi, molt estimats del mon savi. La primera aparició, de que parla lo *Dietari de la Diputació*, tingué lloch en lo die 18 de Desembre, y fins ara se havia cregut que fou en lo dia 25 de aquell mes. Desgraciadament lo Dr. Alfonsello no seguí lo curs de sas preciosas observacions mes ensá de Janer. Lo cometa cap á la fi de Febrer encara s' veyá desde Regiomontano. No serem nosaltres qui n's burlarem dels pronóstichs del Dr. Andreu, comuns á tots los esprits de sa época; ans bè recordarem haver vist en nostres dias al ex-emperador Napoleon III tot atarantat en 1858 ab la aparició del cometa de Donati, y com son *oncle* portat á fer de semblants aparicions *punts blancs* de sa política. La pobre humanitat sempre se ha inclinat á créuer que tot es per ella; y aquesta inclinació, m' apar, es una de las bases principals de la filosofia de la historia.

(1) Docum. XXXII.

CERTÁMENS POÉTICHS DE GERONA.

Vuyt foren las poesías enviadas pera oblar als premis de la quinta quadrilla, emportantsels respectivament, Ramon Torrella y Pere Maragberio. Los demés eran de Pere Castellarnau, Joan Martin, Geróni Vilar, Diego Fernandez y Anton Vivas (portugués.)

Miguel Segrera, Diego de Vera y Ordoñez de Villarquiran, Segimon Gilabert, Pere Garcia, María Sansó y Francisca de Agullana, enviaren poesías á la sexta quadrilla, emportantse 'ls premis, los dos primers.

La següent poesia, guanyá 'l primer premi de la quadrilla setena.

LIRA DE MIGUEL SALAZAR.

Sulcando el bravo nielago
Desta vida, en el puerto salutifero
Del celeste Archipiélago
Entra de Ignacio ignifero
La capitana con fanal lucifero.
Quedase el cuerpo organico
Deste sacro baxel como en deposito
(Libre del mar Satanico)
En tierra: y de proposito
Las onras le haze el Celico Preposito.
Mas el piloto platico,
Que es de Ignacio el espiritu catolico,
Trepando viento erratico
Con donaire Apostolico,
Sube a otras playas, y otro mar simbolico.
Y al punto la pacifica
Ciudad, y diamantino propugnaculo
Salva le hace, y mirisica
Musica, sin obstaculo,
De que el casto quedo en su receptaculo.
Como cuando el acerrimo
Capitan de una armada lucidissima
Salta en tierra celerrimo,
Con musica dulcisima,
La gente le hace salva fidelissima.
Asi nuestro mananimo
Capitan de Jesus nave Evangelica
Salta en tierra con animo
(Si a tierra en playa Celica)
Donde la salva fue musica Angelica.
Con este son armonico,
En fuego como fenix abrasandose
Con rasmo del Plutonico,
Se sube encaramandose
Entre coros que estan desgargantandose.
Si al naufrago miserrimo
(Que de Dios perdio el norte) el Puerto Celico
Con gozo celeberrimo
Le recibe, y con belico
Jubilo le hace salva el coro Angelico.
Al que por Norte amplifico
Tuvo la gloria de Jesus, mirandole
Ya en su seno pacifico,
Recibale cantandole
Dulces liras, y gozase, gozandole.
Mas pues del felicissimo
Curso, se canta al fin la gloria, entonese
Cor cantico suavissimo
La gloria, y galardonese
De Ignacio el fin, y aunque sin fin pregonesse
Y pues la sacra bruxula
Cual marinero Vizcaino Iberico
Supo guiar; esdruxula
Lira, y estilo Omerico
Con canto le acompañe al orbe esferico,

Mis liras recojamonos
No digan delirais, y suspendiendonos
Con son tan dulce: vamonos,
Por que temo que oyendonos,
Nos an de dar la raya, aqui corriendonos.

Lo segon premi l' optingué una de Andreu Delgadillo, y las no premiadas eran de Magdalena de Agullana, Fernando Salcedo, Sebastià de Villafranca, Maria de Llupia y Artemisia Sansó.

Los préms dels sonetos llatí-castellans foren per Cristófol de la Torre y Alfons Gomez de Ivarra, puig que 's consideraren millors que 'ls de Pere Velasco, Jaume Carnicer, Brauli Marin, Sebastià de Villafranca, Joan Alvarez, Andreu Delgadillo y Tomás Sanahuja. També hi enviaren una poesia cada hù, encara que llatinas, Anton Vivas y Amador Mendes, portuguesos.

SONETO DE CRISTOVAL DE LA TORRE.

Mi Xavier, si divinas luces dando
De Christo, inflammas perfidas naciones,
Si ilustras ambos Tropicós, regiones
Incognitas, ó Sol, peregrinando:

Si Christianas doctrinas anunciando,
Declaras tenebrosas opiniones:
Si persuades sophísticos Japones,
Ridículas sentencias refutando.

O sacra, ó Apostolica persona,
Erige cruces, pias aras funda,
Consume sectas barbaras, viciosas.

Ultimamente texe victoriosas
Coronas de palma inclita fecunda,
Apostolicamente te corona.

En la novena quadrilla s' endugueren los premis, Tomás Sanahuja y Anton Ivañez. Enviaren també ger. glífichs, Baldiri Fontova, Laureano Salinas, Geroni Vilar y Grau Ferrer.

En la última quadrilla s' enportaren los premis Ramon Torrellia y Joseph de Aguilar. Los demés concurrents foren, Geroni de Alvarado, Ignés Real de Fontclara, Lluís Perez, Diego de Vera y Ordoñez de Villarquiran, Silveri Monte-agudo, Vicens Casanova, Andreu Delgadillo y Orosia de Agullana. També hi envià una poesia, encara que separatse de las condicions del cartell, puig era llatina, lo portugués Anton Vivas. Ja 's recordará qu' era potestatiu enviar las poesias en castellà ó catalá, mes d' aquestas sols s' hi envià la següent.

CANSO SEXTINA DE VICENS CASANOVA.

Espill de santedat, celestial—angel,
O gran Gonzaga, en cel y terra—noble,
Mentres celebre vostra ilustre—vida
En virginal puresa neta y—casta,
Alcangaume del Cel cumplida—gracia
Puig que habitau en la regio de—gloria.

Per mensprear del mon la vara—gloria
Sou sublimat al lloch, de ont caigue lo—angel,
Que despullat del resplendor de—gracia,
Perde la preminencia y titol—noble,
Degenerant de la principal—casta,
A que ens ensalça la inculpable—vida.

Lo baix metall de la terrena—vida,
En or precios, merexedor de—gloria,
Sabereu convertir ab virtut—casta,
Cuan al al revés que foren de mal—angel,
Que en infernal carbo lo metall—noble,
Converti, cuan perde de Deu la—gracia.

Y axi puig fereu ab tan gentil—gracia,
Vivint en carn mortal, celestial—vida,
Vestit ab roba de or de gracia—noble,
Sou admes a les bodes de la—gloria,
Com si en noblea foseu algun—angel,
Que tant com aso pot la vida—casta.

Malesta sia la endiablada—casta
Del traïdor angel, que perdent la—gracia,
Resta privat de la noblea de—angel
Y condemnat a desastrada—vida,
Vos li guanyau la palma de la—gloria
Fet en la Cort del cel cavaller—noble.

Desde chiquet lo vostre esperit—noble
Se enamora, y feu vot de vida—casta,
Puig per fer un ramillet de—gloria,
Juntareu les floretes de la—gracia,
Gozau lo bon olor de vostra—vida
En lo jardí del cel verdader—angel.

Si virtut de *angel* vos Gonzaga—noble,
Mostrareu en la vida, honesta, y casta,
Be eus cuadra semblant gracia y semblant gloria.

La següent, com se veurá, es catalana y castellana, puig ho son sas paráulaz, poguentse llegir en los dos idiomas, cambiant sols l' accent.

CANSÓ SEXTINA DE OROSIA DE AGULLANA.

Gonzaga, que en pureza eres un—angel,
Y en generosa casta un marqués—noble,
Cantar intento la dichosa—vida

Angelica, graciosa, pura y—casta,
Que acompañada de divina—gracia
Goza de soberana, inmensa—gloria.

La casa de Gonzaga, eterna—gloria,
Conservara ilustrada de tal—angel,
Y adornada de tan insigne—gracia,
Gloriarte has, ó familia ilustre, y—noble
De venir de real presapia, y—casta,
Y de haber de historiar tan rara—vida.

Eroica, celestial, estranya—vida,
Que pasa de mortal a immortal—gloria
A entrar en companyia bella y—casta.
Y ocupar gerarquia y honra de—angel,
Digna de empresa generosa y—noble
En seguir la bandera de la—gracia.

Tal era la virtud donaire y—gracia
De Gonzaga en la guerra de esta—vida
En companyia de Jesus rey—noble,
Que cual emperador entra en la—gloria,
En carrosa triunfal digna de un—angel
A gozar victoriosa palma—casta.

De la flor virginal corona—casta
Entre—texida de florida—gracia,
Cinya la hermosa cabellera de—angel,
Que criava Gonzaga, en mortal—vida
Angelica, y conserva alla en la—gloria
No conservada del Arcangel—noble.

Aspira, ó gran Gonzaga, á patria—noble
Volat procura cual paloma—casta
A la estrellada esfera de la—gloria.
Dexa favor y humana—gracia,
Abraza de Jesus la honrosa vida,
Que no podra dexar de ser un—angel.

Musa acaba de un *angel*, marques noble,
De celebrar la vida rara y casta,
Y acabaras en gracia tanta gloria.

En últim lloch se llegí la sentencia, de la que se 'n podrá formar idea ab lo comensament copiat mes enrera, puig que segueix ab lo mateix estil inflat, sens presentar pensaments ni passatges de mérit. Ab tot, crech apropósit donarne una idea encara que molt per dessobre.

Després de l' estrofa copiada, ne següexen vint y cinch mes, d' igual número de versos, forma y estil

en las quals diserta son autor, en fer l' apologia de S. Ignasi de Loyola, S. Francisco Xavier y del certamen, acabant per últim aquesta primera part de la següent manera:

Cancion, clarines suenan,
Torneantes vienen, guardame la entrada,
Ojos á la estacada,
No fies de Mendazas, ni de Hurtados,
Que mendosos, y hurtados
Son quiza: el cartel mira que cual proemio
Da ley, señala puesto, ofrece premio.

Cambia aquí'l metro, entrant á ocuparse mes directament de la festa, com pot véurers ab las següents estrofas, que son la expressió del judici que 'ls mantenedors feren de las poesías.

Vierades a los Poetas
Andar listos y hacendados
Enfrenando Pegasones
Hechos de Apolo lacayos.

Cada cual coger procura;
El mas brioso, y gallardo,
Por que imaginan sera
El Torneo de acavallo.

Vierades mil tropas luego
Subir con denuedo, y garbo
Este en Alazan, aquel
En overo, el otro en rayo.

Y no falta quien afierra
Otros de pies bien errados;
Que aquesto de errar los pies,
Entre ellos es ordinario.

Otros pensando imitar
A los Poetas Romanos,
Se quedan con solo el nombre
De Brutos, Masones, Flacos.

Al galope van algunos,
Otros la posta tomaron,
Por correr a la estacada,
Mas en estaca an quedado.

Otros eroes vinieron
Al premio desalentados,
Tanto que por alcanzarle,
Con siete pies galopearon.

Otros que por ser mas coxos,
No davan tan largo el paso,
Por despedirse mas presto
Iban silabas saltando.

Otros matando se van
Sobre trotones matados,
Que por malas cataduras
Ya paran, ya van trotando.

Otro: tendimus ad Latium
Al latino premio vamos:
Van gritando, y no se engañan,
Pues van tendidos y lacios.

Otros por faltarles pies
Casi van medio arrastrando,
Y aun haciendo reverencias
Con sus pies cortos y largos.

Al sin fin llegaron todos,
Y asi el coxo como el sano:
Algunos no sin muletas
Otros bien perniquebrados.

Hallaron la bella Palas
Armada de punta en banco,
Que en el Girones palenque
Les ofrece campo franco.

Torna aquí a pendre'l metro primitiu, y continua

descriguent la festa com se veurá per las següents mostas.

Mas quien podra pintar tan rico alarde,
El garbo, el orden, la emula librea
Que visten, el furor belico en que arde,
Cada cual? Como entro Pentesilea
Por el Dardaneo campo no covarde
En socorro de Troya con su pelea:
Asi entra cada ciencia en la estacada
De lucido escuadron acompañada.

Con su puntero en ristre va primera
Entre las obras belicosas damas
Con alfabetos varios por cimera
Y empresas de diversos anagramas,
La Gramatica que dentro de su esfera
Pinto, y glosa con lindos Epigramas,
Y la Gramatical soberbia tropa
Va siguiendo hasta que su tienda topa.

Ab semblant estil segueix ocupantse de las demes cuadrillas, y per últim la sentencia acaba d' aquesta manera:

Con aquesta bizzaria

Ivan cuadrillas entrando,
Que en beldad eran Apolos,
En valor Alcidas bravos.

Quisieron ser Briareos
Para empuñar con mas brazos
Las picas de tersos metros
Que con sus picas labraron.

Hace señal el clarin
Que alentando de los labios
De la pregonera fama
Alboreza los Pegasos.

Cada cual su puesto ocupa,
Pica empuña, sale en campo,
Rompe lanzas, buela trozos,
Hace suertes, buelve ufano.

Mas no faltaron descuidos,
Como suelen de ordinario
Entre torneantes bisoños
Chapetones y novatos.

Para que en otros torneos,
No les suceda otro tanto,
Quiero algunas advertencias,
Darles como amigo un rato.

Aquestas advertencias de que parla l' última quarteta, se referexen a la sentencia humorística de que s' ha parlat mes enrera, la qual, al dir del P. Ruiz, dona gust a tots. No puch donarne mostra, puig no la copia aquest autor, dient que no ho fa perque *etiam gaudii satietas est*.

EMILIO GRAHIT.

LO PAS DEL MAR ROIG.

Las frévolas arenas, las pedras ennegridas
De un mar qu' enlayra sa brumera al cel
Trepitjadas ja son per hosts ardidias;
Deu ha triat son poble; las tribus escullidas
Son las tribus gloriosas de Israel.

Lo sol jau á la posta; al lluny, dalt de la serra
De negra pols s' entela l' horisó;
S' ou renill de cavalls, carros de guerra
Lliscantne per las rocas fan retrunyir la terra;
Ja s' atansa l' esbart de Faraó!

Lo poble en sa fugida crits llensa d' amargura;
Tocant lo mar tremola esporucat;
De Moisés li ve la desventura;

Las ayguas escumantas seran sa sepultura,
Lo peu de Faraó será 'l llosat.

Mes no; lo Patriarca, serenas las miradas,
Sa vara esten del mar en las regions;
Dugas onas s' ax-can enaspradas,
La mar se mou desfeta, las onas s' paradas
Dexan camí planíssim en llur fons.

Y ve la nit, y avansa la via salvadora
Lo poble que te set de llibertat;
En lo cel la boyrada encisadora
Te pels israelitas la llum enlluernadora,
Pels egipsiachs tant sols la fosquetat.

Avant! crida 'l monarca; sas màquines rebotan
Per lo rocam que guspireja al pas;
Sos fantástichs cavalls en l' ayre trotan;
Dels homens, de las armas estranys remors ne brotant...
Semblan lleions qu' enmena Satanás.

La nit ab sa mortalla los fugitius entura...
¡Ay què 'ls traeix lo plany dels infants!;
Brama 'l tirá dressantne la figura:

Avant fills de la guerra. La mar que lleu mormura
S' ennardeix al trepitx de sas lleions.

Y s' ira Deu, y trona... Las líquidas muradas
Amenassan tornar á son alvir;
Los llams fluetejant las núvoladas,
Cridant 'l infern salvatjes, en rojas flamaradas
Alcor dels egipsiachs van á morir.

¡Oh nit de malhauransa! L' esbart ab la faresa
Fins apaga la veu dels huracans;
La gent en lo sorral roman estesa;

Los carros en desorde, rodant ab lleugeresa
Desgavellan sos membres palpitants.

No saven hont caminan las cáfilas perdudas;
Los cavalls escumant rompen los cers;
Van dels estreps las víctimas retudas;
Bóten furients, dextantne sus pedras cantelludas
La carn fumanta dels poruchs guervers!...

Al fi la llum del auba, misatge de alegría,
Regala al mon sa poisimera d' or;
Lo sol en l' horisó sos raigs destria,
Del mar en las entranyas, hont es la santa via
Acala son puríssim resplendor.

Veu Faraó 'l desorde, la mort de las maynadas,
Sent las értigas onas rebramar,
Crida enerra á las gents esparveradas...
Sas màquines de guerra cruxintne destrossadas
No poden per l' arena rodolar.

Y mentras mut de rabia lo déspota foll plora,
Dressant los punys feréstech al Orient,
Besa Moisés la platja salvadora,
Y fentli rotllo 'l poble que silenciós l' adora
La ma tranquila sobre 'l mar esten.

Y s' plegan retronantas las ayguas escumosas
Sobre lo front del monstre dels hebreus;
Sos guerrers en las onas espantosas
Esguardan las montanyas ab caras llastimosas
Y ab un regull de mort s' enfonsan greus.

Après la mar se calma, las onas falagueras
Besa l' oreig en lo sutil volar...
Tant sols l' estrem de crespas cabelleras
Y bombollas que s' alsan y s' fonen juganeras
marcan lo pas de Deu sobre del mar.

ANGEL GUIMERÁ.

OBSERVACIONS INSPIRADAS PER LA EXPOSICIÓ

DE BELLAS ARTS DE GERONA.

Aymants veritables de Catalunya, nó de paraula com molts sino de cor com alguns, sentim ja fa forsa temps glatir lo cor ab esclats d' esperansa y satisfacció al observar las manifestacions interessants de la grandesa de la terra nostra. Pot ser un fet, considerat en absolut, no té l' importancia suficient pera impresionar á certas personas com nos impressiona á nosaltres, que 'l considerém unit ab totas sas relacions; y es que no's pot judicar justament de la vida de l' home per un acte seu de debilitat ó de deliri; ni d' una obra per la part qu' amaga sa intenció á moltes intel·ligencias, ni d' una institució qualsevol que guarda relacions ab altres institucions desconegudas, ni, en fi, de cap armonia per una nota aislada. Tot requereix l' estudi de las circunstancias qu' ho rodejin; temps de sa creació; impulsos qu' ho promouhen; manera de son desenvollop; obstacles que ho resisteixen; naturalesa y condicions de tot lo que influeixi mes ó menos necessariament sobre sas lleys d' existencia. Aixó es lo que procedeix, y sense semblants requisits lo crítich moltas vegadas será un mer capritxós portat, débil aresta, per las influencias de tota mena que sempre, sempre conspiran pera obrar sobre sa perdició. Si á la creació dels Jochs-florals de Barcelona, purament catalans, hi afegim la part integrant que va prenent lo catalá en los certámens de Valencia y Lleyda; y á la vida intelectual y artística que s' observa a cada pas deguda á las demostracions individuals, hi afegim la formació de las exposicions de bellas arts y marítima de Barcelona, l' Esbart de Vich, lo Centro artístich d' Olot, l' Ateneo de Reus, l' Ateneo de Mataró etc.; y si encara á tot aixó hi afegim l' associació literaria y l' Exposició y l' Museo de Gerona; ¡ah! satisfets al contemplar paregudas manifestacions de vigorosa existencia material, moral é intel·lectual, nos abandonem á l' expressió de las més espontáneas mostras de alegría augurant á Catalunya un lloch digne y brillant, un lloch al nivell de sas glorias passadas.

Y no podia menos Gerona, dada sa gloriosa historia. Mes si Gerona, l' immortal ciutat, se trobava ab condicions magníficas pera sostenir sitis grandiosos, es forsa convenir en que no's troba pas avuy per avuy ab las condicions necessaries perasatisfes encara las exigencias de l' art, com se hi troban altres poblacions de menos importancia judicial é histórica. La gloria de la guerra estriba en l' interposició de murallas, de pedra ó de carn, contra 'ls enemichs y la gloria de l' art estriba tot justament en la destrucció d' aquestas barreras; presentantse 'l fenómeno de que 'ls génits qu' en la guerra han fet gala d' enemichs, en l' art han fet gala de naturals sentiments de germans. Per aixó Gerona no posseeix encara un edifici digne de la vida artística, ni 'ls medis de transport é intervenció general que l' art exigeix, ni la germandat espontánea (ho confessem) que constitueixen la manera especial de sentir de l' artista. Aixó's nota en l' Exposició de bellas arts, y's

nota en ella perquè, com salta á la vista, las obras de pintura y escultura necessitan dels medis materials y del cuydado que no necessita la poesia pera son transport é intervenció general.

Si atenem donchs, tals circumstancies, havem de convenir en que l' Exposició de bellas arts de Girona supera als desitjos que podian haberse format las personas mes exigentas. Es cert que hi ha obras bastant fluixetas, mes s' ha de confessar que unas son de principiants y s' ha d' advertir que s' obri aquesta exposició despres d' haberse obert la de Barcelona, ahont es natural que 'ls artistas hi remetessen sas obras tota vegada que Barcelona te mes medis pera satisfer l' anhel dels autors. No obstant, si hi figuren alguns quadros de principiants (á n' als quals excitem l' amor propi pera que estudiin son destino) y alguns altres no gayre triats d' autors mes coneguts (á n' als quals excitem l' amor propi pera que procurin honrar mes son nom y las Exposicions perfeccionant sas obras) no 's pot pas negar que hi figuren quadros dignes, molt dignes, notables per son objecte y perfecció. No podem callar los noms de l' Urgell, Vayreda, Martí, pare, Teixidor y En Berga, puig tots aquestos noms suposan mots coneixements, molta aplicació y grans disposicions per la pintura.

Com ja habem apuntat, creyem nosaltres que l' anàlisis del tot, ab l' estudi de sas relacions, pot inspirarnos un judici totalment distint del que 'ns inspiraria l' anàlisis d' una part, d' una manifestació aislada. D' aquesta manera veyem en l' Urgell massa insistencia en las impresions, que, unida ab lo desitj deliberat pera sostenirla, no sab trobar lo veritable medi pera fugir dels estrells, que no ataquem sense consideracions ni bruscament pel motiu de que 'ns plau molt que l' artista, dintre las lley de l' art, guardi un estil propi, un estil qu' es molt difícil per la senzilla rahó de que, pera deferenciarse de la generalitat, s' ha de separar d' un camí conegut per entrar en un altre que ab sos obstacles condueix als extrems, com passa ab l' Urgell. Una temporada donava un tint massa roig en sas obras, ara li dona massa blanquinós y monótono.

En Vayreda poseeix grans condicions per objectes grandiosos, no 's pot pas negar. La «posta de Sol» qu' hi te ho demostra clarament. Los cops d' efecte qu' hi ressaltan, units al tacte ab que 'ls practica, no mes se veuen sorpresos de la naturalesa per génite com ell, que per amor á l' art y pera satisfer sas nobles aspiracions artísticas, recorre y estudia la naturalesa de la nostra terra y la de la terra vebina. Yaquí, hi creyem necessarias dos observacions, atés l' estil d' En Vayreda per lo que toca á sos paisatges, que, segons alguns, presentan *un tint general massa vert*. Primerament debem observar que tota modificació, en lo mer fet de ser modificació, sempre ha trobat resistencia en lo gust de las personas format devant del sistema que 's modifica; y segonament debem advertir que no tots los paisos presenten la mateixa mena de verdor, perquè no tots tenen la abundancia d' aygua de Olot, ni la frescura dels Pirineus. Nosa tres, que hem recorregut lo convenient pera judicar ho, creyem qu' En Vayreda no mostra en sos paisatges preciosos l' exagerat verdor que suposan,

molts que, al deixar la vegetació raquítica de la provincia de Barcelona, estranyats s' embadaliran contemplant la vegetació assombrosa d' altres provincias. En Martí hi té un quadro, una pageseta en la qual hi ressaltan las notables qualitats d' aquest artista, encara que s' hi descobreixen imperfeccions bastant notables per lo que respecta al dibuix.

En Teixidor hi exposa un retrato d' un frare, ab una testa preciosa, ben acabada, com sap acabarlas ell. Llástima que la part restant no estiga en armonia ab sa perfecció!

Y vé En Berga, que, segons nostre modo de pensar, e' tá destinat á representar ab gloria un estil magnífich, que, per ço mateix de ser magnífich, es molt difícil; está destinat á representar, diguem ho aixís, l' estil de las costums catalanas. Un xich d' observació de la seva obra «Lo rondallaire» es bastant pera convencernos de tal veritat. Estudi del quadro que representa; filosofia del caràcter dels personatges qu' hi figuren; exactitud en la manera de vestir; naturalitat y expressió en las posicions; finura en la part material de la pintura, tot nos demostra qu' En Berga té un dò especial per aquesta classe d' obras. Mes també li advertirem lo de l' Urgell: que fuge de l' insistencia en las impresions; que no 's concreti tant y tant en la cayna; es un escenari massa petit per son génit: prou altres temas trobará notables en las costums catalanas.

Si havem callat noms, ningú s' agravi: nostre objecte no era pas fer la revista de l' Exposició: nostre objecte era demostrar la necessitat de judicar, no per aisladas manifestacions, sino del conjunt, per la suma de tendencias.

Girona 7 Novembre de 1872.

F. DE LAMARCH.

NA BLANCA.

(Balada.)

TRADUHIDA SEGONS L' IMITACIÓ D' EN GERONI ROSSELLÓ.

Vora del mar, assaguda
Está la bella Na Blanca
Brodant ab fils d' or y argent
Xifres demunt seda blava.
Y arriba l' ona,
Blava arriba y s' en va blanca.

Remant s' en vé l' mariner,
Banderins porta la barca;
Ell ullava á la princesa,
Y ella al mariner ullava.
Y arriba l' ona,
Blava arriba y s' en va blanca.

—Mariner, bon mariner
Que passas solcant la platja,
Escolta lo que jo t' dich:
¿Vols e jugar á les taules?—
Y arriba l' ona,
Blava arriba y s' en va blanca.

—Princesa, gentil princesa,
La de les tendres ullades,
¿Com aixís vols qu' ab tú jugue

Si l'or y l'argent me faltan?—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Posahi, donzell, per messions
Ton cassot de llistes blaves;
Jo hi posaré dos anells
De carvoncles y esmeraldes.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Rodan que rodan los daus,
Ja rodan demunt les taules;
Lo mariner pert lo joch,
Y Na Blanca l'joch li guanya.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Mariner, bon mariner,
¿Volsne jugar a les taules?—
—¿Com aixís vols qu'ab tu jugue
Si l'or y l'argent me faltan?—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Posahi, donzell, per messions
La veia que l'vent inflava;
Jo hi posaré la corona
De que m'fa hereua mon pare.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Rodan que rodan los daus,
Ja rodan demunt les taules;
Lo mariner pert lo joch;
Y Na Blanca l'joch li guanya.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Mariner, bon mariner,
¿Volsne jugar a les taules?
—¿Com aixís vols qu'ab tu jugue
Si l'or y l'argent me faltan?—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Posahi, donzell, per messions
La barca en qual tú remavas;
Jo hi posaré mon amor
Y m'honra tota y ma fama.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Rodan que rodan los daus,
Ja rodan demunt les taules;
Lo mariner guanya l'joch
Y l'joch ha perdut Na Blanca.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Mariner, bon mariner,
Deixa m' mon amor y fama,
Y te donaré un navili
Nadant per demunt les aigues.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Estoja, t' dich, lo navili,
Lo navili que m' donavas;
Mes m'estim la donzelleta
Que n'he guanyada a les taules.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Mariner, bon mariner,
Deixa m' mon amor y fama,
Y t' donaré riques j'yes
Y vestidures preuades.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Estoja, t' dich, d'or les joyes,
Les joyes que tú m' donavas;
Mes m'estim la donzelleta

Que n'he guanyada a les taules.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Mariner, bon mariner,
Deixa m' mon amor y fama,
Y t' donaré la corona
De que m'fa hereua mon pare.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Estoja, t' dich, la corona,
La corona que m' donavas;
Mes m'estim la donzelleta
Que n'he guanyada a les taules.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

A son palau, concirosa
Y plorant s'en va Na Blanca:
—¿Quines noces, lassa, hauré!
¡Ay, que n' so de malanada!—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Lo donzell li va al darrerà,
D'amor l'ànima encisada;
Per cada sospir dolrós,
A sa ma un bes li donava.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

—Les noces seràn tant bones,
Tant bones com desitjaves;
Fill jo so del Rey N' Anfos
Qui d'Aragó te l' realme.—

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Del mariner lo cassot
Torna auenta corassa;
Vingué Na Blanca donzella,
Y s'en torna maridada.

Y arriba l'ona,
Blava arriba y s'en va blanca.

Palma de Mallorca-Maitx-1872.

MATHEU OBRADOR BENASSAR.

BIBLIOGRAFIA.

Jochs Florals de Barcelona de 1872 (2).

I.

Observacions generals.—*Discurs del Sr. President D. Joseph de Letamendi.*—*Memoria del Sr. Secretari D. Joseph Coroleu.*—*Parlament de gràcias de D. Vicents Wenceslau Querol.*

Trist és lo que anem á dir; empero es cert, y per esse'u no podem callarho. Pochs volums com lo d'enguany han dat los Jochs Florals, de tant poca válua, tant pobres, que tant trista impressió deixen lo tot ab tot prenent, en l'esperit de qui afanyós de saborejar los novells fruyts de la renaixensa catalana, busca en sa institució mes respectable—los Jochs Florals—los que deuen ser mes triats que tots.

No aném á fer una síntesis malestruga que preceixi al treball que tenim encomenat, analítich per la sua mateixa naturalesa, mes y mes no volent es-

(1) Un volum en 4.º de 134 pàgines.—Barcelona, Estampa Catalana de Llogari Obradors y Pau Sulé, carrer de Petritxol, 6, baixos. M.DCCC.XXII.

trebarnos, mirant baix un punt de vista general y esclussiu, un certamen que per haverhi concorregut distints autors, t'è de presentar per forsa variats aspectes.

Mes obligats estém á buscar una causa principal, ja que á nostre entendre hi existeix, que espliche ó indique quan menys lo perque en l'any XIV de llur restauració, los Jochs Florals de Barcelona que tant regaladas obras han produhit, que tants bons autors han inflammat, que tantas inspiracions han nodrit ab llur escalf, donen una mostra raquítica de llur vida, trenquen los anells de una cadena generalment gloriosa, y presenten revellit lo que á la flor de sos anys mostrarse deuria, plé de forsa y robustesa, vessantne inspiració, giny y poesia.

En tot certamen hi entran dos elements. Los qu'hi concorren, y 'ls qui judican. Culpa d'uns y d'altres pot serne quan los resultats del mateix, no responen á las esperansas que despertaren.

Abdós elements no podian mancar al certamen dels Jochs Florals d'enguany. ¿D quin es la culpa de que las composicions premiadas fassan del volum un dels mes pobres d'entre 'ls que la llum han vista? ¿Es dels poetes? ¿Es dels Mantenedors?

Impertinent podra semblarne la pregunta que acabam de fer; empero no 'ns faltan rahons pera probar lo contrari. Es cert que tenim d'establir nostre juhi sobre las composicions estampadas, y que 'ns estan closos los arxius en que s'hi guardan las que ab ellas competiren. Y encara que oberts nos fossen no arriban pas nostras pretensions fins al punt de fer la crítica del Consistori, ni de voler sobreposar nostre humil criteri al de set personas respectables, quinas condicions é il·lustració's tingueren en compte, quan pèl cos d'Adjunts los hi fou confiat lo delicat encàrrech, qu'es de creure complirian ab sancera conciencia. Mes si aixó no podem fer, ni, que poguessem ho fariam, podem al menys, sens moure'ns de lo que 'l volum nos mostra, fixarnos en certas particularitats, que quelcom nos diuen.

Volém suposar que alguns de nostres primers poetes, jubilats, diguem'ho aixís, ab lo diploma de Mestres en Gay Saber, s'hajan adormit enguany dessorbre sos llors, deixant obert lo clos de la lluyta unicament als poetes no tant afortunats que no han pogut encare ateny'e l'envejable títol. Volem fins que sols hagian concorregut al certamen los qui forman en las darreras filas de nostra renaixensa literaria. ¿Cóm se compren á malgrat de tot aixó que tot justament enguany las composicions premiadas sian totas d'una mateixa génera? ¿Cóm s'esplica, polsantse com se polsan totas las cordas de la lira poética, que tant solzament las composicions narratives fossen las distingidas? ¿No podria esser aixó una preocupació esclussivista del Consistori? Aixís nosaltres volem creure'u ja que no se 'ns acut cap mes rahó que 'ns espliche la notable circumstancia de ser totas vuydadas en los mateixos motllos, las composicions premiadas: cap d'ellas se mou de la narració, ab formas mes ó menys diversas, y aquesta tendencia, 's descobreix fins en una ó dos (*Alvarez y Fructuós en las Arenas*), que per llur metrificació y rima, sembla que haurian hagut d'apartarse'n completament.

Si fos aixís, enfosquits los Jochs Florals, un any, s'aixecarian un altre ab major bravesa, semblantse en aixó á las aus que pera pendre vol mes rebent s'abaixan del punt que aus ocupavan. Puig nosaltres creyem que ab los elements que comta nostre buil literari pot ferse quelcom mes de lo que s'es fet fins are, y moltissim mes de lo qu'enguany s'es fet, si tots despreneutnos de preocupacions perillosas y de perjudicials esclussivismes sabém aymar lo bó hont se vulla que 's trobe, y dur al temple de nostre ideal joyas de tots istils y flors de tota mena.

* *

Mes passemne á parlar dels treballs que conté 'l volum, y seguint lo mateix ordre que guardárem al examinar lo d'autany, darem preferta als del Consistori, sobre 'ls dels poetes.

Lo primer que 'ns ix al encontre es lo discurs del Sr. D. Joseph de Letamendi.

Molt fora lo que tindriam que dir si tractessem de examinar una per una las notables ideas qu'enclou aquest treball. Després de un exórdi dirigit al representant del govern espanyol que s'ha pres lo costum d'invitar als Jochs Florals, en lo qual lo Sr. Letamendi hi dona probas d'independencia de caràcter verament catalá, encare que tal volta per cortesia l'hi diu qu'«S. E. es símbol del llas suauíssim que ja fa segles nos uneix ab la nostra benvolguda Espanya» entra á analisar los diversos sentiments del home—de familia, de provincia, de nació, de humanitat—trayentne á copia de bellíssimas consideracions, exposadas ab gran novetat de ideas, lo fonament y rahó d'esser de nostres Jochs Florals. Entra després á distingir entre l'esperit provincial y'l provincialisme, y encare que á mancar hi trobém una definició concreta de abdós ideas, just es confessar que 's deixa entendre l'intent del Sr. Letamendi, encaminat á nudrir tot lo bó que dona l'amor á la provincia y á ofegar las malas passions que á son escalf podian desenrotllar llurs gèrmens. Fa després una exposició del caràcter catalá, fundantlo encertadament en la naturalesa mateixa de nostra terra, de la qual nostr'esser es mirall claríssim, y establint á copia de vius exemples que en la naturalesa tot t'è á mes de la sua rahó d'existencia la sua forsa de resistencia, fets sobre 'ls quals aixeca l'edifici de la institució qu'enguany presidia, dona eixida per terminar á una munió d'opinions sobre 'l sentit aixís de las ideas, objecte de las obras dels poetes, com del llenguatge que á son entendre deuria emplearse, en nostra renaixensa literaria.

Lo discurs del Sr. Letamendi es notabilíssim baix molts aspectes. No es que sian incontrovertibles quelgunas de las ideas que 's verteixen; no es que fredament consideradas, sian totas ellas científicament exactes las brillants y originals comparansas de que ab tant éxit se val pera robustir sas téssis; mes sino tot, molt hi queda en lo discurs, ben esmaginat, exacte en son fons, plé de veritat franca y que demostra en son autor una potenta forsa d'observació, y un discerniment recte y claríssim.

Lo llenguatge ni la forma literaria hi son de molt en lo discurs á l'alsaria de son fons. Lo primer, al-

gunas voltas vulgar, y la segona descuidada, no poden per ço esberrarne las bellíssimas imatjes de que està sembrat, ni debilitarne las poderosas rahons que brollan de sos trossos.

Lo Sr. Letamendi ha demostrat esser un inspirat poeta y un filosoph de molta válua, mes que un cuidadós literat, que llima 'ls períodos de sos escrits y dona á la forma dels mateixos una importancia sense mida. Sino per aixó, per las primeras circumstancias figurará son discurs entre 'ls millors que s' han pronunciat, desde la presidencia dels Jochs Florals de Barcelona.

* *

Segueix á aquest treball la memoria del Sr. Secretari, escrita segons sembla, sense cap pretensió y sols per omplir un encàrrech, per lo mateix que ha sigut molt repetit, pesat y de difícil compliment. Mes si careix de importancia en son fons, es en la sua forma rellepada d' istil, y mostra una inconsequència ortogràfica tant notable, que á malgrat de la nimietat d'esta circumstancia, no ha pogut menys de cridarnos poderosament l' atenció.

* *

Lo distingit poeta valenciá D. Vicents Wenceslau Querol, estigué encarregat del parlament de gracias. L' autor de tantas y tant inspiradas poesías, es just que no 's subjectés dintre de las estretas fitas de la costum. Ab geni é inspiració podia traspasarlhas, y ab gran acert ho feu.

En lloch de un parlament de gracias, copia mes ó menys variada dels anys anteriors, en lloch de una reminiscencia, volgué lo Sr. Querol presentar en una forma nova l' encàrrech que tenia encomenat. A est objecte escrigué una brillantíssima poesia titulada: «*Patria, Fides, Amor*» la qual, no temém dirho, es la millor que conté 'l volum.

Deixant apart algunas ideas, que tal volta miran massa lo passat y del present poch se recordan, l' obra del Sr. Querol es inspirada. Desentrotlla ab una justesa gran lo pensament enclós en son títol, semblantne son pas de brillants imatjes y de bellíssimas joyas de pensament.

¡Quina llástima que alguns versos no tingan lo degut accent que l' alexandri exigeix pera la sua armonia y forsa de expressió!

Com mostra de lo que dihem, sians permés transcriure un parell d' estrofas, que á la bellesa de llurs imatjes, tenen com casi totas lo petit defecte de forma qu' hem anunciat.

«Llavors tu, oh Barcelona, á un temps soldat y náuxer
» l' espasa als lloms cenyida, y per ceptre 'l trident,
» per tos vaxels vetllavas del mar blau á la vora
» junt a Montjuich que s' alga com una inmensa prora
» navegant vers l' Orient.»

«L'AMOR...! L'ombra de'n Ausias á tan bell mot axeca
» lo front del llit de marbre, ficsant los trists esguarts
» y plany de nou les trobes de sa i mortal ferida,
» ell, per qui fou la dona entre 'ls dols de la vida
» com un llir entre carts...»

Tota la poesia tindriam de copiar aquí si tractés-

sem de ferne ressortir las preciositats qu' enclou. Com que creyém que no es esta la missió del crítich, nos concretarém á recomenarla á nostres lectors, segurs de que trobarán en ella un plascivol raig de divina llum, brollat de l' inspiració de un bon poeta.

J. ROCA Y ROCA.

ANYORANÇA. (1)

A UNA NINA.

Téndra flor de les riberes
Del florit jardí d' Espanya,
Qu' el Túria candalós banya;
Nina de vint primaveres,
Si es que m' estimes de veres
Ab el amor qu' et tinch jo;
Si es que á la meua passió
Correspon, nina, el cor teu,
¿Per que á ma planyenta veu
No tienes compassió?...
¡Ay! que tu no saps, nineta,
Qu' eixos els teus cabells rulls,
Y el color blau dels teus ulls,
Tan blan com locel de Edeta,
A mon arpa de poeta
Cants ne solen arrancar
Dolços com el sospirar
Del oreig, entre 'ls arbrets,
Ahon cantan els pardalets,
Cuan naix lo sol per la mar.

Tu no saps que nit y dia
Lluny de ma volguda Espanya,
Mon cor plora en terra estranya,
Ton record ab melenjía;
Tu no saps que la alegría
Pert, al perdre la esperança,
Y que dels sospirs que llança
Poch á poch es consumix,
¡Tu no saps lo que patix
Per que se mor de anyorançal!

Si ton cor un jorn, nafrat
Sent, nina, lo qu' el meu sent,
Pot ser que de son torment
Tingues entonces pietat;
Pot ser que la falsetat
Son niu no fera en ton pit,
Puix sentintelo ferit
Les meues penes sabries,
Y entonces, doncs, sentiries
De remordiment el grit.

¡T' enrecordes de aquell dia
En que al peu de una montanya,
Que una font de cristal banya
Venies, ab alegría,
En la meua companyia
Per un bosch de taronjers,
Y de dolsos mangraners,
Mentres poch á poch lo sol
Vestint la terra de dol
Llançaba sons raigs darrers?...
¡Tot allí amor inspiraba!...

(1) Del llibre que ab lo títol de *Cants de ma terra*, vá á donar á la estampa en Valencia el senyor Sanmartín y Aguirre,

¡La font, la montanya, l' hora,
 El aigua murmuraora,
 Y el oreix que jemecaba!...
 Tu enllaçà á una llista blaba
 Una flor entre les trenes
 Portabes, y així que apenes
 Te la vaig jo demanar,
 Tu me la vares donar
 Pera conort de mes penes.
 ¡Ay pobra flor! ¡pobre flor!....
 Mustia, seca, desfullá,
 Per mes llágrimes banyá,
 La tinch sempre junt al cor!
 Es un record del amor
 Que un jorn me vares jurar;
 Tu em saberes enganyar
 Mostrantme de amor lo cel,
 Mes la flor sempre fidel
 Sol conortar mon pesar!
 Desde aquell trist jorn, mineta,
 Que á ton jurament faltares,
 Y ab ta falsetat matares
 Mons ensomits de poeta,
 Lo mateix que la oraneta
 Que per el espay se llança.
 Cantant ma morta esperança
 Vaig per lo mon de viatge,
 Portant en lo pit ta imatge,
 Y morintme de anyoransa.

JOSEPH F. SANMARTÍN Y AGUIRRE.

TEATRE CATALÀ.

La Dida.—Drama en tres actes y en vers, original de D. Frederich Soler (Serafi Pitarra.)

Ab ansia fou esperada la primera representació del drama del Sr. Soler, no ja solzament per esser obra seva, si que també per esser d' estas que ab llur titol bastan ja pera fer concebir una bona munió de pensaments per l' associació d' idees que despertan.

La dida, esta dona que alenta ab part de la seva vida la vida del tendre infant, que 'n defecte de la mare plora en los seus dolors y firsas sas alegrías en las d' ell tendres y puras; que no per deixar ja d' alimentarlo deixa per ço d' amarlo ab tota l' ànima, ab est amor desinteressat que no espera altre premi que un recort; se 'ns presenta sempre com un dels tipos mes humans y generosos, mes influents y reals en la rostra societat.

Quan per dissort la mare del infant deixa de viure, l'ingú s' estranya que la dida se l' estimi ab tota la grandesa de l' amor d' aquella; y quan ademés la dida resta desolada mare per la mort del seu únich fill; per consol, per necessitat de s' ànima, aboca los tresors del sentiment de son cor envers lo ser de qual salut, de qual pervindre, de qual existencia ella es la clau.

Lo Sr. Soler ha tingut l' acort de presentarnos la dida en esta situació; ella sense fills y la noya que ha criada órfana de mare, pera que aixís fins l' amor exagerat se compregues entre aquestas duas ànimas.

Desitjant sens dupte posar de relleu la grandesa de sentiments de que es capassa de mostrar, l' ha colocada entre personatjes dominats per innobles passions y sens altre amparo que son enginy, son cor y un marit qual just y veritable preu sols ella 'l sap.

Una dona, qual familia de molt temps era enemistada ab un altre de la mateixa encontrada, resolt ser ella la depositaria del odi y venjadora de sa casa; á fi y efecte

ab sas manyas y sa hermosura, atrau y domina l' heren de l' altre familia, casatja y pare de mes á mes; ab l' ajuda d' un majordom d' aquest, fet seu en cos y ànima, estudia y practica los medis d' envenenar la pobre y malalta muller de l' encegat marit, que mort emperó de mort natural y en brassos de la dida de sa filla, deixant als criminals en la convicció de que ells l' han morta. Se casa ab lo viudo y entra com á mestressa en lo Mas y madrastra de la noya; mes son plan no es encara ardonit y magina 'l cop capital, que 's fer que las hisendas de la casa passin a engrandir las de sa familia y 'l nom del Mas desapareixi, casant la pobre pubilleta, jove, ab un germa seu totxo y revellit. Aquí es ahont comensa la verdadera lluyta de passions, quan lo pare dominat pels remordiments y la noya per un amor puríssim vers en Genís, orfanet reculit en la masía, resisteixen las malas arts de la muller y madrastra respectivas. La lluyta es sorda y no expresada, fins que presentantse la dida en lo Mas inpensadament, ab preguntas, prechs y caricias, dona lloch á que s' esplan los mes fondos sentiments. Oposantse al casament á tota costa la dida y sabent que 'l pare dominat pel rosech de la conciencia ab la proba mes petita del desamor de sa filla per lo nuvi desfará 'l casament, trau las penyoras del amor que 'n Genís y la pubilla 's duhen; d' aquí s' originan y desenvollian continuats incidents, fins que la dida per forza ha de traure de la casa á la noya, que havia dat enganyada son consentiment pera casarse ab son oncle, mentres son pare faltava del Mas; y veyent a las horas que la lluyta fora continuada, determina acabarho y parla ab lo majordom d' una carta que es la prova del crim que ab sa mestressa tractaren y que ells creuhén se dugué a fi, y ab la por del càstich dominant primer al majordom y després á la mestressa, fa retonar a l' espós penedit sas hisendas malament empenyadas, al plegat que 'n lo possible la pau de son cor y fa que la pubilla 's casi ab son agradat.

Com se veu per aquest relato no faltan en la concepció del drama, llochs ahont, seguint lo curs natural, topin oposadas tendencias y contrarias passions resultant lo dramátich; mes ¿ha sapigut aprofitar l' autor ab una exposició, desenvollo y desenlla com se calian la seva concepció? nosaltres creyem que no n' hapas tret tot lo partit que era de desitjar.

Lo drama es desproporcionat en la comparansa de l' exposició ab lo desenvollo; en compte de tenir un interès ascendent, decau desde 'l primer acte per avall, y, obligat l' autor mentalment a presentar sempre culminant lo protagonista, en tots los demás personatges de l' obra s' hi nota una tendencia a deixarlos baixos de tò per fer destacar la figura principal ab mes valentia, y aixó a nostre entendre produex un efecte contrari á son propósit, per quan dona un conjunt d' escenas llánguidas quan la dida 'n resta fora; lo qual prova que s' s' afovereix un personatge, 'n val de menos l' obra.

Y no resulta aquest sol inconvenient, sino que un se resisteix a creure que la madrastra, la dona que ha fet un crim y no sent ni espressa lo mes petit remordiment, la dona que ha concebut y practica un plan de la grandaria de la seva obra, ha de tenir mes coratje y ha de saber lluytar ab mes bravesa que la que ella mostra quan ab la dida topa. Igual pregunta s' acut veyent un pare acosat pels remordiments y presentint perills per sa filla, mig convensut del crim de sa muller ¿com ne demostrar mes energi en mig de sa malhauransa? y respecte de la noya si es inmensa sa passió com ella conta ¿com tant de moment decau la esperansa de son cor?

Aquestos tres personatges, després de la dida los mes

importants del drama, no han sigut tractats ab carinyo per l'autor y n'ha valgut de menos l'obra; sols en certes ocasions apar despartin per decaure despres: exemples d'això tenim si comparem las escenas en que l'pare espl'ca son remordiment, ab la que va a donar satisfacció a son cunyat per haverse desfet l'casament y que no semb'a sino que l'autor atengui mes que a res á ferlo fora de la masía per preparar lo final del segon acte, y també ho trobem si comparem l'escena de marit y muller en lo primer acte ab la falsa y de mal gust entreesta y l'majordom en lo mateix acte.

No volem dir que no tinga la *Dida* bonas condicions, sino que ab la mateixa concepció del autor teniam dret á esperar mes profitosos fruyts pera l'escena. En especial lo tipo de la protagonista ha estat treballat per l'autor, com havem indicat, ab tot lo carinyo d'un poeta enamorat d'una idea y que sap lo molt que val; la preparació de la seva entrada en escena es bona, sas escenas ab la noya, ab la madrastra y sobre tot las que te ab lo majordom, són dignes de la ploma d'un autor de renom, llástima, que en certs llocs del acte darrer quedi deslluïda la grandesa de son cor ab la poca caritat per los ventsuts!!

Son dignes de recort y honran al autor los tipos del didot y l'majordom que, com a figuras secundaries en lo drama, donan lloch á escenas bonicas y estan sostinguts á la mateixa alsaria sempre; respecte del oncle Joan y l'enamorat Genís son en lo drama personatges que no obran, van ahont los porten.

Se fa notable en la *Dida* lo desitx del autor en no fer gala del lirisme de que abusava en altres obras, y ressaltan en las relacions dels personatges, locucions y refrans de la terra, posats no ab profusió, mes si ab acort; lo qual ab la galana versificació que en general te l'obra, fa siga escoltada ab molt mes gust.

En resúmen la *Dida* val, emperó no tant com haguera pogut valer lo mateix drama mes ben pensat; llástima que la mateixa fecunditat del autor fassi que sas obras s'en ressentin; y devem dir llástima també que pensant massa ab lo públich, l'autor s'oblidi de l'art pera complaurel.

Respecte de l'execució no'n podem dir mes que elogis; la Sra. Soler arriba á grandíssima alsaria ab la interpretació de la protagonista; la Sra. Mirambell y Srta. Cazurro naturals y propias en sos caràcters y 'ls Srs. Parrenyo, Fontova, Soler, Llimona y Fuentes cadascú per la seva part contribuiren al brillant éxit del drama. A ells y al autor enviam nostre aplauso.

M. S.

EXPOSICIO AGRÍCOLA.

Podem dir que aquesta exposició ha tingut dos épocas, axò es: la de productes vegetals y maquinaria y la de animals y treballs pràctichs. De la primera n'parlarem ja en un dels passats números; de la segona ne direm alguna cosa si be á grans rasgos com ho ferem ab l'altre per la impossibilitat de condensar en poch espai tot lo que ella abarcava.

La part de bestiar no ha estat tan concorreguda com era de esperar, qui sab si per rahó de las circunstances per que atravessa l'pais y especialment las poblacions rurals. No obstant s'han exposat alguns exemplars y entre ells algun digne de ferne especial menció, tota volta que per sas formas y brillants colors uns, sa uti-

lidad altres en los treballs del camp y en la industria rural llixen com cal la constancia y la assiduitat del expositor.

En primer lloch hi ha uns caballs bastant notables. Lo anomenat *Noble*, propietat de D. Francisco Martí, es un caball de tres anys y mitj, magnífica estampa, color castany clar, crin y cua blanchs, rassa de Cerdanya y tiro lleuger. Un altre caball tan notable com aquest si be no tant notat pel públich que en esterilitats sempre s'estassia es lo *Muley*, propietat de D. Salustiano Perez, de rassa anglo normanda y de sis anys. Luego n'hi ha uns quants del primer regiment d'artilleria de montanya que en sa classe poden compararse ab los anteriors sense perdre aquells res de son mérit ni estos perdre poch ni molt en la comparació. Son tots de pura rassa espanyola y s'anomenan *Marinero*, de nou anys, *Adanero*, de sis; *Traba*, de nou; *Ahumado*, de sis; *Afortunado*, de sis; *Sobrado*, de vuyt; *Velo*, de onze; *Alaulfo*, de sis y *Dorado*, de quatre. A mes hi ha lo *Gallardo*, de cinc anys y rassa de Cerdanya, exposat per D. Manel Pagés de Argemí; lo *Carboso*, de quatre anys, rassa sardana, de D. Pau Ribas; lo *Turco*, de sis anys, rassa espanyola, de D. Francisco Aliu y per últim un matxet de rassa gallega, fill d'euga, edat quatre anys y de una talla de cinc pams que per lo bufó era objecte de curiositat.

De bestiar boví sols n'hi ha dos exemplars y encare que tant petit lo número es molta la gent que's para á admirar las bonas cualitats que reunexen 'ls dos, toros de rassa suïssa destinats á la reproducció de la especie. Lo mes vell, de tres anys y destinat indistintament pera donar animals de forsa, carn ó llet, fa molts lliures, y te una ratlla blanca que destaca molt al mitj de l'esquena. Per son aspecte y cualitats sembla mes apte pera donar animals de forsa ó carn que de llet. S'anomena *Bravo* y es propietat de D. Joseph Tobella de San Pol de Mar. L'altre toro mes jove, puig sols conta catorze mesos, pertany á la Granja-escola experimental de Barcelona y encare que de tan poca edat ja be trasllueix los intel·ligents lo bo que seria pera la procreació de animals de llet. La mirada del *Pajarito* que axis s'anomena indica un no se qué semblant á picardía.

Lo bestiar porquí ha quedat sens representació per part de la rassa verdadera del pais y sols D. Francisco Barret ha exposat una truja ab sos garrins y un berro de rassa inglesa que á mes de sas bonas cualitats cridan igualment la atenció dels concurrents per la diferencia completament oposada del color que caracteriza al bestiar de nostras provincias.

Lo bestiar de llana está representat per un moltó propietat de D. Ignasi Martí, per unas ovelles y moltons del Exm. Sr. Duch d'Almenara Alta; per un crestat y diferents cabras d'En Xavier García.

Encara que poch, no hi mancan alguns animals doméstichs, tals com: los magnífichs faysans d'En Geroni Juncadella dos dels quals cridan estranyament l'atenció, l'un per son hermosíssim plomatxe blanch y negre que talment sembla seda y l'altre per la varietat y vivesa de sos colors; los dos estan favorescuts per unas llargas cuas de variat plomatxe; los bonichs pavos-reals d'En Maciá y Santigós, las parellas de dos ocos y un ánech de la Granja experimental de Barcelona; las perdius esposadas per Dona Josepha de Padró; las gallinas de Dona María García Gimenez; los conills d'En Pascual de Gracia; les coloms d'En Joan Eloy, de N. Andreu Bosch, de N. Joan Masó y d'En Francisco Montané qui ha sapigut presentar mes per utilitat que per raresa, com acostumava á succehir en altres exposicions, los exemplars. Esta es per nosaltres molt marcada prova de que s'ha sabut trovar lo verdader caràcter de una

exposició més que alagar las miradas dels visitants en las queduen los exemplars esser profitosos. Per últim hem vist en esta secció una colecció d' ànecs d' un propietari del vell poble de Hospitalet qui ab un crusament de rasses ha obtingut la varietat esposada, molt profitosa.

Axó esen resúmen tot lo que compon la exposició d' animals; mes no sols axó va gué l' Institut agrícola; sos alts fins estaven mes condensats en la discussió de temes importants pera l' agricultura patria alguns dels quals han estat discutits prenenthi part alguns atletes en cuestions d' exa naturalesa. Llàstima que per la falta de temps no s' hagi acabat la discussió de tots los temas á cual mes importants que presentat s' havian.

Una de las altres provas del bé que produexen aquests concursos agrícolas nos la donan los treballs pràctichs executats en estos últims dias d' exposició detrás dels Camps-Eliseos en un tros de terreno preparat al efecte. En estos treballs hem pogut apreciar la bondad de las labors fetas per pagesos de diferentes provincias, ja ab la axada y fanga ja ab diferents reyes del país y los podadors empeltadors han donat á conexas prácticas d' una manera mes rahoada que no ho havian fet fins ara; lo jurat pres ha tingut la satisfacció de premiar mes ó menos á tots puig axís ho merexian, no ventantse en la dificultat d' altres concursos en los que s' ha vist en la impossibilitat de otorgar tots los premis oferts.

Per lo tant no podem altre que felicitar al Institut Agrícola Catalá per haver portat á cap en una ciutat essencialment industrial lo concurs que ara fineix; no dexam de conexas las inmensas dificultats ab que haurá ensopegat, primerament per no esser Barcelona centre agrícola, segonament per las circumstancias polítiques que nostra patria atravessa y per fi per las circumstancias climatológicas. Totes aquestas dificultats las ha salvadas la Junta organitzadora ab un zel digne de tenirse en compte y mes direm digne de esser imitat no sols per las corporacions particulars si que també en las esferas oficials-gubernamentals de las que deuria partir la iniciativa de promóuer concursos regionals que, posant de manifest los adelants de las provincias de una nació mateixa, estimulan en sos fills lo noble desitj de prosperar é imitar á las mes avensadas.

F. X. T y A.

FELICITAT.

No ambiciono falsa gloria,
Ni l' or que desperta afany,
Que aymo massa 'ls meus terrossos
Y la llar del meu casal.
Ma modesta pagesia
Me basta y content me fá,
Y visch per ma cara esposa
Y es mon conhort, mon treball.
Quan cansat me 'n torno á casa
Buscant repós cap al tart,
Ella la suor me aixuga
Ab lo pany del devantal.
¡Si n' es de hermosa la lluna
Quan abella la guaytam!
La ratxa que són front besa
¡Com me refresca y me plau!
Entre suaus plers me encodormo
Si ella en mos plers hi pren part;

Las horas de melengía

¡Que dolsas solets trobam!

Que l' mon de mi no s' recordi,

Que en aquest recó ignorat

Visch ditxós ab mas vessanas

Y ma esposa y mon casal;

Y l' ombra 'ns es mes placentia

Si 'ns la dona l' nostre faig,

Y las ayguas son mes frescas

Quan corren pel nostre prat.

Folls pensaments no m' desvetllan

Ni m' destorban bruits estranys,

Ni cap mal alé ennuvola

De casa meva la pau

Hont lliure, vá vessant l' ayre

Suspirs de felicitat.

Sols desitjo, mentres visca,

Poder cada auba guaytar

Lo cel de nostra encontrada,

Puig no 'n trob' cap de mes blau,

Y cada nit fer conversa

A la vora de la llar.

Y quan la neva hora arribi,

Demano, si á Deu li plau,

Morir en lo llit del avís

Com deu morir un cristià;

Que la meva dolsa aymia

Puga 'ls meus ulls aclucar;

Que ma mort plorin los pobres

Que socorre en lo portal,

Que m' diga Adeu la campana

Que per mon bateig brandá,

Y que 'ls xiprés del meu poble

Ombregin lo meu fossar,

Ahont ma ossada s' barregi

Ab la pols dels meus passats.

JOAN B. FERRER.

CORRESPONDENCIA.

Sr. Director de LA RENAXENSA:

Molt Sr. meu: cumplint ab l' encàrrech que se servi ferme al sortir de Barcelona pera visitar per primera volta esta ciutat, vaig á fer la ressenya del notabilíssim moviment literari y artístich que en ella s' ha manifestat ab ocasió de las fras que anualment en esta época hi tenen lloch, y que digne es de cridar l' atenció de totas las personas amants de las lletres, y especialment dels catalanistas.

Comensaré parlant del certámen celebrat per la Associació Literaria, corporació fundada ab tants bons auspícis que, malgrat y no contar encara un any d' existencia, te inscrits ja mes de doscents socis, y ha efectuat un concurs de la importancia d' aquell. L' acte de la distribució de premis tingué lloch lo dia 3 del corrent en lo Teatre, omplenat per lo bo y milló de Gerona, y en qual espayós escenari, convertit en un saló adornat en la testera ab un bonich escut de la Provincia al qual acompanyavan dos tarjas ab los noms dels célebres escriptors catalans Eximenes y Cerverí, s' hi veyan las primeras Autoritats, los membres del Jurat, y 'ls individuos de l' Associació. Comensá la sessió lo Sr. President en Francisco de P. Franquesa, llegint un discurs de bonas formas en que 's feya principalment notar la im-

portancia dels fins que l'Associació's proposa y las del acte que s'anava á celebrar. En Joaquim Riera, com á Secretari, doná acte seguit lectura de una Memoria, en la qual repassá molt atinadament l'història dels certámens poétichs celebrats en Girona, acabant per donar á conèixer los títols y lemas de las composicions premiadas y 'l juhi crítich que al Jurat havian merecut.

Obert lo plech que contenia'l nom del autor premiatablo pensament d'or, ofrena del ex-gobernador de la Provincia en Pere A. Torres, resultá esserho D. Antoni Alcalde Valladares per sa poesia *La batalla de Covadonga*, que llegí en sa ausencia lo Sr. Atmetller. Seguidament ho feu en Josep Roca y Roca de sa poesia titulada *A la Pàtria* que merescué'l primer accésit, essent premiat ab lo segon en Francesch Matheu per la nomenada *Montjuich* que llegí lo Sr. Thomás y Bigas.—Obtingué ademés menció honorífica per son cant épich *El sítio de Girona* lo Sr. Luyta y Moya.

La ploma de plata oferta per l'Il·lustríssim Sr. bisbe de la Diócesis s'adjudicá á la poesia *A Maria al pié de la cruz*, del mateix Sr. Alcalde Valladares, que fou llegida pel senyor Nieto; obtinguent lo primer accésit la *Caritat* d'er Thomás Forteza, y 'l segon *Conhort en Crist* del ja citat Sr. Matheu, quals composicions foren llegidas respectivament per los Srs. Ferrer y Pirozzini.—Las tituladas *Misericordia de Dios* d'en Eusebi Angloria y *La Providencia* d'en Miquel Victoriá Amer y Omar, resultaren mencionadas.

La composició *Ripoll!* á la qual se adjudicá 'l premi donat per la Exma. Diputació Provincial, consistent en un brot de llorer d'or, resultá esser d'en Francesch Ubach y Vinyeta que la doná á llegir el Sr. Riera.—Lo primer accésit l'obtingué la poesia *La baixada del francés*, y 'l segon la titulada *Berenguer Ramon* abduas d'autor anónim y de que 'n feren lectura respectivament les Srs. Reventós y Aulésia.

Lo premi del escut d'armes de Girona en plata daurada, de la Universitat Il·lure, se doná á *El Monasterio de Ripoll: memoria descriptiva de este célebre monumento bizantino en sus relaciones con la religion, las ciencias y el arte*; original d'en Josep Maria Pellicer, mencionantse honoríficament altre *Memoria sobre la vida y obras del escritor geroní Francesch Eximenés*, de n'Emilio Grahit.

La flor natural ab un llas primorosament brodat en or, regalo d'algunes senyoretas d'esta ciutat, la guanyá D. Francisco Abarzuza ab sa oda *Al mar* que llegí ell mateix, y 'l primer accésit n'Antoni Molins y Clerra ab sa composició *En lo naixement de mon fill Esteve*, de que 'n doná lectura lo Sr. Sitjar, (Joan).—Se mencionaren *Lo tambor* del Sr. Martí Llausó, *Mi cumpleaños* d'en Joan Tomás y Salvany y *Las Ulenyateras* d'en Pio Pi y Vidal.

Lo premi extraordinari degut al Sr. President del Jurat y consistent en un exemplar de gran luxe de «*La Divina Comedia*» s'adjudicá á l'oda sáfica *La Paz* de don Alejandro Armshen, d'Alicant, que llegí lo senyor Pirozzini.

Ab un excelent discurs de gracias del altre dels membres del Jurat n'Enrich C. Girbal, terminá l'important solemnitat ab que Girona ha enllassat la cadena de sos certámens literaris, y que per lo valor de las composicions y treballs que en ell se llegiren que foren tots rebuts ab grans picaments de mans ha inaugurat dignament la sério dels que anualment se proposa celebrar l'Associació, á qual iniciativa es degut.

La Exposició de Bellas arts, oberta en lo local del Museu Provincial situat en l'històrich y preciós monastir de Sant Pere le Galligans, ha demostrat per sa part l'importancia de l'Associació que l'ha organizada y 'ns ha donat ocasió d'admirar obras de verdader mérit. Las que hi figuran son la majoria paissatjes y quadros de género, veyentse entre ells obras d'autors tant coneguts y justaments apreciats com los Srs. Vayreda, Berga, Urgell, Torrecassana y Martí (D. Camilo). Los que per primera volta visitaren aquell local pogueren considerar lo creixent desenrotllament del citat Museu en lo qui 's vehuen al costat de varias antigüetats romanas la major part procedents d'Ampurias, entre las quals es de notar un hermós y ben conservat sepulcre de marbre, capitells, cornisas y estátuas de l'etat mitjana, un monetari, una colecció d'utensilis també romans, varis quadros y dibuixos y alguns objectes que recordan la guerra de l'Independencia.

La estancia á l'imortal ciutat dels poetas premiats y altres escriptors y aficionats forasters se feu mes agradable per los obsequis de que foren objecte per part dels gironins. Entre aquells mereix citarse en primer lloch la vetllada literaria que 's doná en lo local del Ateneo lo dia 2, gracies á l'amabilitat del Sr. Gelabert digne Director y fundador del mateix, junt ab l'arquitecte provincial Sr. Azua, tant perque en ella 's llegiren treballs de molt valor, como perque 'ns doná ocasió de conèixer á fons una institució que, si bé en sos primers passos, pot donar fruyts abundosos d'ensenyansa artistica. Després de visitadas las salas de dibuix convenientment disposadas y contenint una nombrosa colecció de models, se passá á un salonet adornat ab la senzilla y 'l gust del artista, ahont llegiren y recitaren varias composicions los Srs. Roca, Franquesa, Ubach, Ferrer, Matheu, Atmetller, Pirozzini, Riera, Vila, Vinardell y Pujol. Durant la vetllada se tocaren algunas pessas en l'armónium y se serví un the, tot lo qual contribuí á fer que 's passessen volant las horas y que á tots los qu'hi assistiren 'ls quedés d'ella un agradable record.

Finalment després del certámen se reuniren los individuals del Jurat, los poetas premiats, varis literatos y artistas forasters y de la Provincia, los representants de la premsa local y altres personas en la sala del Restaurant de l'Estació ahont se serví un espléndit banquet, en que regná la mes fraternal alegría, recitantse á las postras varias composicions per los Srs. Sitjar (Joan), Roca, Atmetller, Ubach, Pirozzini, Riera y Thomás, y pronunciantse entusiasmats discursos y brindis en los que no s'oblidá á nostra benvolguda Catalunya, á la germandó literaria, á la independencia literaria artistica y científica de las provincias espanyolas, á las personas y corporacions que havian contribuít al major llustre del certámen y als poetas premiats, é iniciantse profitosos pensaments pera 'l foment dels interesos morals y materials de la provincia.

L'agradable impresió que, com l'autor d'estas ratllas, conservarán sens dupte de Girona tots los que l'han visitada durant estos dias, s'haurá aumentat si per primera volta han pogut visitar monuments de tanta importancia històrich—artistica com la Seu, la Collegiata de S. Feliu y S. Pere de Galligans; llocs tant encisadors com la Devesa y las riberas del Ter; runas tant gloriosas com las murallas y 'l castell de Montjuich; preciositats artisticas y arqueológicas com la Bíblia y las que posseheixen alguns particulars entre las quals es notable la colecció d'en Celestí Pujol y Camps qual monetari es digne de veure.

Si todas las demás poblacions de Catalunya honresen

d'aytal manera las lletres y las arts, si en totas ellas los sentiments d'amor á la terra se manifestessen ab tant d'ardor, navegaria ab mes prosper vent y ab millor fortuna la nau de nostra renaxensa: la Ciutat immortal s'ha manifestat en esta ocasió digna de son passat y mereixedora d'un gloriós esdevenidor.

A. A. y P.

Gerona, Novembre de 1872.

CURIOSITATS.

Tal volta lo barco mes antich que en nostres dias per la mar navega, es lo bastiment holandés *Commisseries des Koning van der Heine* puig que sa construcció data de l'any 1568; de consegüent te tres cents y quatre anys: diu que l'any 1864, girant lo cap d'Horn, feu encara la llarga y perillosa travessia de Batavia á Holanda.

Lo manuscrit mes vell que s'coneix, se suposa es de la época dels Tolomeus y fou trobat per un francès l'any 1825 contenint uns versos de la Illada. En una obra del segle VII es ahont per primera vegada se fá menció de las plomas d'escriure.

S'ha descobert novament un preciós mosaich en lo mont de las Olivas prop la sagrada ciutat de Jerusalem; te la llargaria de 5 metres y sos colors son lo roig grognench y l'blanch y negre. A la princesa de la Tour d'Anvergne se ha de agrahir lo descobriment fet en lo terreno de *Pater de l'ábside* d'una esglesia, esculturas, medallas y per fi lo predit mosaich, que ha vingut á ser una bona prova de l'importancia dels monuments construïts per los primers cristians en la benehida montanya.

NOVAS

En lo *Diari de Barcelona* del 12 (edició de la tarde) llegim que una casa de París que's dedica á la compra y venda d'objectes d'art ha ofert al famós artista catalá En Marian Fortuny, la suma de noranta mil duros per quinze quadros de petites dimensions que ha pintat durant sa permanencia en Espanya.

En lo mateix número se parla d'un nou procediment la *fotoglyptia* ó art del grabat per medi de la llum, valentse del qual l'editor Goupil de París, haguera reproduït lo célebre quadro del mateix pintor *La Vicaria* si no s'haguessen presentat algunes dificultats per part de son propietari respecte la reproducció de aquella obra d'art.

En lo vinent número, continuarem la série del senyor Soler *Quadros a la tinta*.

Lo malograt poeta catalá En Marcial Busquets (q. D. h.) ha dextat un drama castellá titolat *Ricar-*

do de Yorch que está per' estrenarse en un dels teatros de Madrid y una comedieta catalana en dos actes *De mes verdes s'en maduran*.

En lo teatro del Circo está preparantse la representació de la sarsuela *De Sant Pol al polo nord* original, segons creyem, del autor del *Robinson Petit*. Al efecte se pintan decoracions y s'están confeccionant los trajos que, segons personas que'ls han vist, cridarán molt l'atenció.

Un jove poeta d'aquesta Ciutat está á punt de donar á llum un quadern de *Cansons de Nadal*.

Segons veurán nostres lectors en altre lloch del present número, lo conegut escriptor valenciá en Josep F. Sanmartí y Aguirre va á publicar un tomo de poesias escrites en nostra llengua. Nos plau tant mes la determinació de dit Senyor quant son per desgracia tan poch comunas en nostra germana Valencia las publicacions que tendexen al foment de la literatura catalana. Desitjariam que l'exemple del Sr. Sanmartí tingués molts imitadors entre 'ls autors sos compatricis.

Hem rebut la traducció catalana y castellana de l'obra de Mr. P. Joineaux *Los camps y 'ls prats*. Si, com s'ha fet ab dita obra, se poguessen traslladar á nostra llengua las que com aquella tant útils son pera 'l millorament dels interessos materials, mes profitosos fruyts podrian donar puix que 'l poble trevallador estudiaria en ellas.

Está ja estampantse lo *Calendari Catalá* pera l'any vinent que, atesa l'importancia de las composicions que sabem contindrà, será segurament tant ben acullit com los publicats en anys anteriors.

Lo dilluns, 11 del actual, la Jove Catalunya doná una sessió literaria en obsequi ais poetes llorejats en lo certámen ultimament celebrat en la ciutat de Gerona. En esta vetllada, se llegiren lo romanç historich d'En Francesch Matheu, titolat *Berenguer Ramon*, la poesia del Sr. Molins *En lo naixement de mon fill Esteve* y las poesias del dit Sr. Matheu *Conhort* en *Crhist* y *Montjuich*. Ademés se recitaren altres composicions dels Srs. Coca, Planas, y Careta.

RECLAM.

LA DIDA, comedia en tres actes de D. Frederich Soler (Serafi Pitarra).

Se ven en la llibreria de Eudalt Puig, plassa Nova al preu de 8 rs.

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMÁS.

Estampa Catalana, Petritxol, núm. 6.